

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/9 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOIIY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАЛАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	50-55
<i>Айтмуратова Жанылсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANXOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOIIY FAOLIYATI	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИН ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ	91-96

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI	97-107
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич, Холиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганиевич</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARDAN FOYDALANISH	166-172
<i>Raxmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR	173-178
<i>Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunovich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чарикулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	207-213

<i>Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich</i> KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	214-218
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon</i> TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	219-223
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH	224-228
<i>Раджапбоева Хуршида Мақсудовна</i> ШАРОФ РАШИДОВ БАДИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ	229-233
<i>Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna</i> YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI.....	234-239
<i>Ризаев Илҳом</i> ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҲОЯЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ	240-247
<i>Niyozova Nilufar</i> OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI	248-252
<i>Usmonov Farrux</i> FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI	253-258
<i>Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna</i> AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI: TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA	259-266
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY MEKANIZMLAR	267-272
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	273-278
<i>Asatov Sodiq Safarovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	279-284
<i>Yusupova Feruza Zoyirovna</i> AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN EHTIYOJ	285-290
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI	291-296
<i>Saodatov Alimardon Abduraxmonovich</i> YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLISH VA UNI ASRAB AVAYLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNI	308-312
<i>Турсунов Мухиддин Болтаевич</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI	317-326
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA)	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR	383-389
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNI	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinov Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	439-444
<i>Po'latova Sarvinov Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI	445-449
<i>Aripova Saodat Taxiromovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI HIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE	454-458
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	459-465
<i>Imomniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАННЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI	484-488
<i>Минойиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ”	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOBIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР	508-514
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фахриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	525-529
<i>Ганиев Нихолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР	530-536
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION	613-619
<i>Ҳақназарова Нулуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI	658-663

Received: 10 November 2024
Accepted: 15 November 2024
Published: 25 November 2024

Article / Original Paper

THE ROLE OF PEDAGOGICAL AND HUMANITIES IN CHANGES AND DEVELOPMENT OF EDUCATION IN SOCIETY

Dzhamalova Nargiza Ulugbek kizi,
Researcher at the National University of Uzbekistan
E-mail: nargiza6368@mail.ru

Abstract. This study highlights the role of humanities in the education system in the context of globalization and their importance in critical thinking, intercultural communication, and the harmonization of national and universal values. The integration of humanitarian sciences in the educational process serves as an important factor in the formation of such important skills as moral education, tolerance and social adaptation in young people. This study provides a methodological framework that contributes to the spiritual development of young people and their formation as responsible citizens in the world community by combining national and world values.

Keywords: globalization, education system, humanities, critical thinking, intercultural communication, national values, universal values, tolerance, social adaptation, moral education, methodological basis, spiritual development, youth education, inclusiveness.

PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI

Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi,
O'zbekiston Milliy universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda globallashuv sharoitida ta'lim tizimida gumanitar fanlarning o'rni va ularning tanqidiy fikrlash, madaniyatlararo muloqot, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirishdagi ahamiyati yoritilgan. Ta'lim jarayonida gumanitar fanlarning integratsiyasi yoshlarda axloqiy tarbiya, bag'rikenglik va ijtimoiy moslashuv kabi muhim ko'nikmalarni shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ushbu tadqiqot milliy va jahon qadriyatlarini uyg'unlashtirish orqali yoshlarning ma'naviy rivojlanishi va ularning jahon hamjamiyatida mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllanishiga hissa qo'shadigan metodologik asoslarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: globallashuv, ta'lim tizimi, gumanitar fanlar, tanqidiy fikrlash, madaniyatlararo muloqot, milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, bag'rikenglik, ijtimoiy moslashuv, axloqiy tarbiya, metodologik asos, ma'naviy rivojlanish, yoshlar tarbiyasi, inklyuzivlik.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N83>

Kirish. Hozirgi kundagi global o'zgarishlar, fan — texnika va axborot — kommunikatsiya texnologiyalarining kun sayin rivojlanib borishi XXI asr o'qituvchisidan pedagogik mahoratni, o'tkir irodani, pedagogik — psixologik bilimlarni, o'z fanini chuqur bilishni va yuksak tafakkurni, siyosiy savodxonlikni, fikrlash doirasi keng va mulohazali bo'lishni talab qiladi. Ta'lim muassasalarida faoliyat ko'rsatayotgan o'qituvchilar o'qitish shakllarining optimal darajada tashkil etishni, barkamol shaxsni shakllantirish nazariyasini

turli yangi g'oyalar bilan boyitishni puxta bilishi lozim. Zero, shaxsni har tomonlama barkamol inson darajasida tarbiyalash nihoyatda murakkab jarayon bo'lib, juda qadim zamonlardan buyon ushbu faoliyatga jamiyatning yetuk kishilari jalb etilgan. Mazkur holat yosh avlod tarbiyasi, uning tashkil etilishi, mazmuni nafaqat shaxs kamoloti, balki jamiyat taraqqiyotini ham belgilashda muhim ahamiyatga ega ekanligini anglatadi. Ushbu tajribalar o'qitish shakllarida foydalaniladigan o'qitish qonuniyatlari, prinsiplarini ijodiy qo'llashda, ilmiy bilishga doir g'oyalar, nazariyalar, qonuniyatlarni amaliyotga tatbiq etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, qadimdan buyuk allomalar vatani bo'lib kelgan O'zbekistonda yosh avlod tarbiyasi mutlaqo o'zgacha ma'no kasb etishi muqarrar. Globallashuv – bu iqtisodiy, madaniy, siyosiy va texnologik jarayonlar natijasida dunyo davlatlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning oshib borishini anglatadi. Globallashuv jahon iqtisodiyoti, ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar hamkorligining kuchayishi, madaniy aloqalarning ko'payishi, axborot oqimlarining erkinlashishi kabi sohalarda o'z aksini topadi. Bu jarayon insonlar o'rtasidagi madaniy va axborot almashinuvini yanada osonlashtiradi, shu orqali dunyo aholisining o'zaro bog'liqligi oshadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Globallashuvning asosiy omillariga quyidagilardan iborat:

- **Axborot va kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi:** internet, mobil aloqalar, sun'iy intellekt va boshqa texnologik yechimlar orqali axborot almashinuvi tezlashdi va globallashdi.
- **Transport va logistika rivoji:** aviatsiya, temir yo'l, avtomobil va dengiz transportining rivojlanishi dunyo bo'ylab kishilar va tovarlarning harakatini osonlashtirdi.
- **Iqtisodiy integratsiya va xalqaro savdo:** jahon savdo tashkiloti, Yevropa Ittifoqi kabi tashkilotlar orqali davlatlar o'rtasida iqtisodiy hamkorlik kuchaydi.
- **Madaniy va mafkuraviy ta'sirlar:** dunyoning turli hududlari o'rtasida madaniy ta'sir almashinuvi kuchayib, turli joylar aholisining bir-birini tushunishi va yaqinlashuvi rivojlandi.

Tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, "Globallashuv ta'lim tizimiga chuqur ta'sir o'tkazib, yoshlarni turli madaniyatlar, qadriyatlar va dunyoqarashlar bilan tanishtirish, ularni madaniyatlararo muloqotda samarali ishtirok eta oladigan fuqaro sifatida tayyorlash uchun yangi imkoniyatlar yaratdi"[1.67]. Globallashuv ta'lim tizimiga salmoqli ta'sir ko'rsatib, uning shakllari, mazmuni va maqsadlarini o'zgartiryapti. Bu jarayonda ta'lim global standartlarga muvofiqlashishga intilmoqda, bu esa yoshlar uchun xalqaro raqobatbardoshlikni ta'minlaydi. Bu quyidagilarda ko'zga tashlanadi:

- **Ko'p madaniyatli ta'lim:** globallashuv ta'limni ko'p madaniyatli muhitda tashkil etishni talab qiladi. Bu talabalarning turli madaniyatlar, tillar va an'analar bilan tanishishlarini ta'minlaydi, ularda madaniy va ma'naviy xilma-xillikka hurmat tuyg'usini shakllantiradi.
- **Axborot va kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish:** internet orqali masofaviy ta'limning kengayishi ta'limni erkin va ochiq qilish imkoniyatini beradi. Onlayn ta'lim platformalari va elektron resurslar turli mamlakatlardan talabalarga turli xil fanlar bo'yicha o'qish imkoniyatini taqdim etadi. Bu esa ta'limga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi.
- **Xalqaro hamkorlik va akademik almashinuvlar:** globallashuv jarayonida ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik kuchayib, talabalar va o'qituvchilar o'rtasida

akademik almashinuvlar orqali ilmiy tajriba almashinuvi rivojlanmoqda. Bu, ayniqsa, ilmiy va tadqiqot yo'nalishlari bo'yicha yangi imkoniyatlar yaratadi.

- **Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi:** globallashuv ta'limda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish zaruratini tug'diradi. Ta'lim milliy an'analar va qadriyatlarni asrab-avaylashni davom ettirish bilan birga, umumjahon qadriyatlarini ham yoshlarga singdirishni nazarda tutadi. "Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi jamiyatda har bir insonning o'zligini anglashi, o'z milliy qadriyatlarini hurmat qilishi bilan birga, umuminsoniy qadriyatlarni ham e'tirof etib, ularga amal qilishida namoyon bo'ladi" [2.45].

Muhokama: Globallashuv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim tizimida asosiy drayverlardan biriga aylandi. Internet, sun'iy intellekt, virtual va qo'shimcha reallik texnologiyalari kabi yangi AKT yechimlari ta'lim jarayonini butkul o'zgartirmoqda. Bularning ta'limdagi ahamiyati nafaqat o'quv jarayonini samarali tashkil qilishda, balki talabalarning qiziqishlarini oshirishda ham namoyon bo'lmoqda.

AKT orqali talabalar dars materiallariga har qanday vaqtda va joyda kirish imkoniga ega bo'lmoqda, bu esa ta'limdagi sa'y-harakatlarni erkinlashtirib, talabalarning mustaqil o'qishga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytirmoqda. Elektron kitoblar, onlayn kurslar, video darslar va virtual laboratoriyalar kabi resurslar ta'lim jarayonida yangi imkoniyatlar yaratdi. Masalan, STEM yo'nalishlarida virtual laboratoriyalar talabalarning real laboratoriya sharoitini yaratish imkoniyatiga ega bo'lib, amaliyotni ta'limga integratsiya qilish imkoniyatini beradi. Bu texnologiyalar talabalarni nazariy bilimni amaliyot bilan mustahkamlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. "Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim jarayonini zamonaviylashtirishga, bilimlarning tezkor almashinuvi va talabalarning global axborot manbalariga kirishini ta'minlashga imkon yaratdi" [3.23].

Globallashuv va AKT rivojlanishi bilan birga masofaviy ta'lim kengayib, uning ta'lim tizimidagi ahamiyati orta boshladi. Masofaviy ta'lim talabalarning geografik chegaralardan qat'i nazar, bilim olish imkoniyatlarini kengaytirib, bilimga bo'lgan teng kirish imkoniyatlarini ta'minlamoqda.

Pandemiya sharoitida masofaviy ta'limning ommalashishi uning muhimligi va imkoniyatlarini yanada oshkor qildi. Jahon miqyosidagi yirik universitetlar, jumladan Garvard, MIT va Stenford, masofaviy ta'lim platformalari orqali o'z kurslarini ochib, global ta'limga salmoqli hissa qo'shmoqda. Bu jarayon talabalarga yirik va obro'li ta'lim muassasalari kurslaridan foydalanish, ilg'or olim va mutaxassislar bilan muloqot qilish imkonini berib, ularning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirmoqda.

Biroq, masofaviy ta'limning muammolari ham yo'q emas. Bu jarayonda talabalar o'rtasida shaxsiy muloqot va ijtimoiy ko'nikmalarining rivojlanishi yetarli darajada bo'lmasligi mumkin. Shunday bo'lsa-da, onlayn ta'lim tizimi globallashuv sharoitida bilim olishda innovatsion yondashuvlarni yaratish va mustahkamlashning samarali yo'li hisoblanadi.

Natijalar. Globallashuv ta'limda madaniy xilma-xillikni va inklyuzivlikni rivojlantirishga zamin yaratdi. Bu jarayonda turli millatlar, madaniyatlar va ijtimoiy guruhlar o'rtasida o'zaro tushunish, hurmat va hamkorlik muhiti shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim muassasalari yoshlar uchun ochiqlik va xilma-xillikni targ'ib qilishda muhim rol o'ynaydi, bu esa talabalarga turli madaniyatlarni tushunish va qabul qilishga yordam beradi. "Madaniy xilma-xillik va inklyuzivlik tamoyillari ta'lim jarayonida turli madaniyatlarni tushunish, ularga

hurmat bilan munosabatda bo'lish va ko'p millatli jamiyatda konstruktiv hamkorlik qilish qobiliyatini shakllantirishga yordam beradi" [4.56].

Ikki xil tendensiyani alohida ajratib ko'rsatish mumkin:

1. **Madaniy xilma-xillikni targ'ib qilish:** Ta'limda turli millatlar va madaniyatlarning urf-odatları, tarixi va qadriyatlarini o'rganish, xalqaro munosabatlarda ishlashga tayyorgarlik ko'rishga yordam beradi. Madaniy xilma-xillik yoshlarga turli madaniyat va tajribalardan saboq olishga yordam beradi, bu esa ularning dunyoqarashi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.
2. **Inklyuziv ta'limni rivojlantirish:** Inklyuzivlik ta'limda barcha yoshlarning, jumladan jismoniy va ruhiy imkoniyatlari cheklangan talabalarning ham teng imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlash demakdir. Globallashuv sharoitida inklyuzivlikning ahamiyati oshgani tufayli ko'plab mamlakatlar o'z ta'lim tizimlarini inklyuzivlik talablariga moslashtirish uchun choralar ko'rishmoqda. Masalan, BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari ichida inklyuziv ta'lim ham mavjud bo'lib, bu ta'limda barcha uchun teng imkoniyatlarni ta'minlashga intiladi.

Globallashuv ta'lim tizimida yangi tendensiyalarni shakllantirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi va masofaviy ta'lim imkoniyatlarining kengayishi ta'limda zamonaviy vositalarning keng qo'llanilishini ta'minlab, talabalarga keng imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, madaniy xilma-xillik va inklyuzivlik tendensiyalari ta'limda yoshlarni dunyoqarashi keng va ijtimoiy jihatdan hurmatli shaxslar sifatida shakllantirishga xizmat qilmoqda. Bu o'zgarishlar globallashuv sharoitida ta'limning universal qadriyatlarga asoslangan holda, keng va chuqurroq bilimlarga yo'naltirilgan ekanligini ko'rsatadi.

Globallashuv davrida gumanitar fanlar, jumladan tarix, adabiyot, falsafa, madaniyatshunoslik kabi fanlar shaxs tarbiyasi va uning ijtimoiy rivojlanishida o'ta muhim ahamiyatga ega. Ular yoshlarning ma'naviy rivojlanishi, axloqiy tarbiyasi, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishi, jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxs bo'lib yetishishi uchun asosiy manbalardan biridir.

Gumanitar fanlar insonning ma'naviy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ma'naviy rivojlanish, avvalo, shaxsdagi axloqiy qadriyatlarni, qadr-qimmatni, madaniy merosni anglashdan boshlanadi. Masalan, adabiyot va tarix fanlari orqali talabalar turli millatlarning tarixiy tajribasi, ajdodlarning hayot tarzi va qadriyatları haqida bilimga ega bo'ladi, bu esa ularning ma'naviy jihatdan shakllanishiga yordam beradi. Adabiyot darslarida buyuk yozuvchilarning asarlari o'quvchilarga muhabbat, sadoqat, bag'rikenglik kabi insoniy xislatlarni o'rgatishda samarali vosita bo'ladi.

Ma'naviy rivojlanish jarayonida yoshlarda milliy qadriyatlarga hurmat, madaniy merosga muhabbat va o'zligini anglash hislari shakllanadi. Bu jarayon yoshlarning shaxsiy rivojlanishini va kelajakda mas'uliyatli fuqaro bo'lib yetishishini ta'minlaydi.

Gumanitar fanlar axloqiy tarbiyani shakllantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Tarix, falsafa, va madaniyatshunoslik fanlari talabalarga insoniyat tarixi davomida shakllangan axloqiy va ma'naviy qadriyatlar, insoniy xislatlar, ijtimoiy mas'uliyat haqida tushuncha beradi. "Gumanitar fanlar axloqiy tarbiyaning asosiy manbai bo'lib, ular yoshlarda insonparvarlik, halollik, mas'uliyat kabi insoniy qadriyatlarni shakllantirishda muhim o'rin tutadi" [5.39].

Tarix fanidagi turli jarayonlar, qahramonlar haqidagi voqealar yoshlarda mas'uliyat hissini shakllantiradi, ularni shaxs sifatida mustahkamlaydi. Masalan, tarix darslaridagi qahramonlar va ularning vatani uchun kurashganligi haqidagi hikoyalar yoshlarga Vatanga muhabbat va sadoqat tuyg'usini tarbiyalaydi. Bu, o'z navbatida, ularni ijtimoiy mas'uliyatli va yordamga muhtojlarga yordam berishga moyil bo'lgan insonlar bo'lib yetishishiga yordam beradi [6.253].

Falsafa fanlari orqali talabalar inson qadriyati, ma'naviy qonuniyatlar, inson huquqlari kabi tushunchalarni anglaydilar. Falsafiy ta'lim yoshlarni axloqiy qarorlar qabul qilishda va dunyoqarashini shakllantirishda yordam beradi, bu esa ularni kelajakda axloqiy jihatdan barkamol shaxs sifatida rivojlantirishga yordam beradi.

Gumanitar fanlar ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ular yoshlarda ijtimoiy munosabatlarni to'g'ri tashkil etish, turli fikr va qarashlarga hurmat bilan qarash, birgalikda faoliyat olib borish kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. [7.229].

Tarix va madaniyatshunoslik fanlari yoshlarda jamoaviylik hissini, turli jamoatchilik guruhlari bilan hamkorlik qilish ko'nikmasini rivojlantiradi. Masalan, tarix darslaridagi xalqlar o'rtasidagi munosabatlar, turli millatlarning madaniyati va ularning hamkorligi haqidagi ma'lumotlar yoshlarga turli odamlar bilan muomala qilish, ularni tushunish va birga ishlash ko'nikmasini beradi. Bu ko'nikmalar yoshlarning ijtimoiy moslashuvini, jamoa bilan ishlash qobiliyatini mustahkamlaydi.

Adabiyot fanlari yoshlarda ijtimoiy munosabatlarni boshqarish, turli vaziyatlarda axloqiy qarorlar qabul qilish, jamoada o'z o'rnini topish ko'nikmalarini shakllantiradi. Masalan, adabiy asarlardagi turli personajlar va ularning munosabatlari yoshlarga real hayotda uchraydigan turli ijtimoiy vaziyatlarni tushunish va ularda o'zini to'g'ri tutishni o'rgatadi.

Xulosa. Gumanitar fanlar yoshlarning tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Bu fanlar orqali yoshlar turli madaniy va tarixiy voqealarni tahlil qilishni, ularni turli jihatlaridan ko'rib chiqishni o'rganadilar. Bu jarayonda yoshlar o'z fikr va xulosalarini mustaqil shakllantirish qobiliyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini oshiradi. "Tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish o'quvchilarga ma'lumotni mustaqil tahlil qilish, o'z fikrlarini shakllantirish va noan'anaviy yechimlar topish imkonini beradi, bu ayniqsa tez o'zgarayotgan dunyo sharoitida muhim ahamiyatga ega" [8.112].

Falsafa va tarix kabi fanlar yoshlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun samarali vosita hisoblanadi. Masalan, falsafa darslarida turli nazariyalar, fikrlar o'rganilib, ularning ijtimoiy jihatlari muhokama qilinadi, bu esa yoshlarga mustaqil fikrlash va o'z pozitsiyalarini himoya qilish ko'nikmalarini beradi.

Globalashuv davrida gumanitar fanlar shaxs tarbiyasi va ijtimoiy rivojlanishdagi asosiy vositalardan biri bo'lib qolmoqda. Ular yoshlarning ma'naviy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar, ijtimoiy munosabatlar haqida to'liq tasavvurga ega bo'lishlarini ta'minlaydi. Shuningdek, gumanitar fanlar yoshlarda ijtimoiy mas'uliyat, tanqidiy fikrlash va madaniyatlarga hurmatni shakllantirib, ularni global dunyoda muvaffaqiyatli va mas'uliyatli shaxs bo'lib yetishishiga yordam beradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Scholte J.A. Globalization: A Critical Introduction, New York: Palgrave Macmillan, 2005, p. 67.

2. Раҳмонов Қ. Таълим ва тарбия жараёнида миллий қадриятларни шакллантириш. Монография. Тошкент: Фан ва технологиялар, 2010, 45-бет.
3. Каримов Ш. Ахборот технологиялари асосида таълим жараёнини ташкил этиш // ТерДУ ахборотномаси, 2015, №4. 23-бет.
4. Соловьёв В.М. Инклюзивное образование и культурное многообразие: современные подходы, Москва: Просвещение, 2018, с. 56.
5. Норбоев А. Таълимда гуманитар фанларнинг аҳамияти // Фан ва инновация. 2012, №2. 39-бет.
6. Shodiyev, J. J. (2023). The role of scientific thinking and mental development in improving human development and value. *Innovative Development in Educational Activities*, 2(9), 251-261.
7. Jurakulovich, S. J. (2023). Philosophical Views of Sages on Human Values and Glorifying Him. *Theory and analytical aspects of recent research*, 2(16), 229-238.
8. Левитов А.Н. Критическое мышление в образовании: теория и практика, Москва: Академия, 2016, с. 112.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).